

DOSYA EDITÖRÜ'NDEN

Türkiye'de üretim süreçlerinin ve emek piyasalarının esnekleşmesi, küreselleşen kapitalist üretim ilişkileri içinde Türkiye'yi ucuz emek pazarı haline getirme projesinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 24 Ocak 1980 kararları ve onun tamamlayıcısı 12 Eylül 1980 asker darbesiyle birlikte emekçi kesimler üzerinde oluşturulan baskı rejimi bir taraftan devleti piyasa koşulları doğrultusunda dönüştürürken, diğer taraftan emek maliyetini minimize edecek koşulları dayatmıştır. Türkiye'de esnekleşme önce devlet eliyle üretimin kayıt dışına çıkartılmasıyla (küçük işletmecilik özendirilerek ve denetlenmeyerek) teşvik edilmiştir. Böylece üretimin bütününe gerçekleştiren fabrika sistemi yerini küresel üretim ağı içerisinde üretimin belirli bir aşamasını gerçekleştiren ve bir esnek üretim biçimi olan fasonculuğa bırakmıştır. Esnekleşme fason üretim yoluyla gerçekleşirken, halen fabrika üretiminin sürdüğü ve başta kamu alanında olmak üzere hizmet sunumunun gerçekleştiği alanlarda da varlığını göstermeye başlamıştır. Bu aşamada ortaya çıkan esneklik, büyük ölçüde süreli sözleşmeli, kısmi süreli, çağrı üzerine çalışma gibi iş ve sosyal güvencelerin muğlaklaştırıldığı istihdam biçimlerinin yaygınlaşmasıyla olmuştur. Bunun yanında taşeronlaşma olarak da tanımlanan alt işveren uygulamaları yoluyla da esneklik uygulamalarına uygun ortamların sağlanmasına çalışılmıştır. KİT'lerin özelleştirilmesi, eğitim, sağlık, alt yapı gibi kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ve piyasalaştırılması süreci içerisinde esneklik uygulamaları kamusal üretim ve hizmet alanına da yaygınlaşmıştır.

Piyasa mantığı içerisinde emek maliyetinin minimize edilmesi amacıyla gerçekleştirilen esnekleşme süreci içerisinde emekçinin iş ve sosyal güvencesini kaybetmesiyle ortaya çıkan işsizlik tehdidi, örgütlenerek mücadele etmesini önemli ölçüde engellemiştir. Ayrıca, esnekleşmeyle birlikte emekçiler arasında yaratılan suni ayrışma da yine emekçilerin örgütlenmesi önünde önemli bir engel oluşturmuştur. Bu bağlamda esnekleşme, bir taraftan emek maliyetini minimize eden bir yönetim tarzı olurken, diğer taraftan da emekçilerin sermaye karşısında sınıfsal mücadelesini önemli ölçüde kırmaya hizmet eden bir işlev görmüştür.

*Yrd.Doç.Dr., Marmara Üniversitesi Çalışma Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi

**Dr., İşyeri Hekimi, Toplum ve Hekim Yayın Kurulu Üyesi

Özgür MÜFTÜOĞLU*, Osman ÖZTÜRK**

Üretim ve emek süreçlerinin esnekleşmesinin emekçiler için anlamı sadece ücretlerinin düşmesi ve örgütlenme haklarının ellerinden alınması değildir. Bununla birlikte, iş sağlığı ve iş güvenliği konusunda verilen tavizler nedeniyle yaşanan iş kazaları ve meslek hastalıkları gibi yaşamı doğrudan etkileyen sonuçlar da ortaya çıkabilmektedir. Öte yandan, esnekliğin geçerli olduğu süreçlerde gerçekleşen üretim ve hizmet sunumunun niteliğinde de önemli aksaklıklar ortaya çıkmaktadır. Kuşkusuz sağlık, esneklik uygulamalarının ortaya çıkarttığı olumsuz sonuçların en net biçimde görünür olduğu hizmet alanıdır. Sağlık alanında esnekleşme uygulamaları doğrudan hasta yaşamını etkilediği gibi sağlık hizmeti sunan emekçinin yaşamı üzerinde de ciddi riskler ortaya çıkartmaktadır.

Toplum Hekim Dergisi bu sayısında üretim sürecinde esnekliği çeşitli boyutlarıyla ele alan çalışmalara yer vermektedir. Bu bağlamda, esneklik ve taşeron uygulamaları sermaye birikim süreci ve emek süreci üzerinden ele alınmakta; esnekliğin hukuksal ve uluslararası zemini ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Öte yandan taşeronluk ve esneklik uygulamalarının emekçilerin sağlığı ve güvenliği bakımından yarattığı sonuçlar, Türkiye ve diğer ülke örnekleri üzerinden değerlendirilmektedir. Sağlık hizmetlerinde esneklik ve taşeron uygulamaları, emekçiler üzerinde yarattığı sonuçlar ve bu süreç karşısında yürütülen mücadele yöntemleri de bu sayı içerisinde bulacağınız çalışmaların konusunu oluşturmaktadır. Sayfa sınırlılığı nedeniyle yer veremediğimiz diğer yazılarımız da bir sonraki sayıda yer alacak.

Kapitalist sistemin topyekün bir kriz içerisine girdiği ve krizin tüm toplum kesimlerince yakından hissedilmeye başlandığı bir sürece denk gelen bu sayıda ele alınan konuların krizin ilerleyen aşamalarında çok daha anlamlı hale geleceğini düşünüyoruz. Bu düşünceyle, elinizdeki Toplum Hekim Dergisi'nde yer alan her bir yazının önümüzdeki dönemde krizi yaratan gerçek koşulların belirginleşmesinde ve söz konusu koşullara karşı mücadele için yol açıcı olmasını diliyoruz.

Dosyanın oluşmasında emeği geçen tüm dostlarımıza ve bu dosyanın oluşum sürecindeki özel katkıları için Yayın Kurulu üyemiz Dr. Tufan Kaan'a teşekkür ediyoruz.